

'Annabelle, het wordt niets zonder jou, Annabelle'

Hydrangea ofwel hortensia, prima toepasbaar in de openbare ruimte

Ongetwijfeld kent iedereen dit lied van Hans de Booy uit 1982. Maar niets is minder waar: er is méér dan alleen Annabelle, de meest populaire hortensia. En ze kunnen op meer plekken staan dan in de tuin of als gedroogde versie in de vaas thuis. Voor de openbare ruimte zouden ze ongeschikt zijn en met name teveel water, voeding en onderhoud vragen. Maar dit berust op een misverstand volgens hortensia-experts. Zij zetten boeiend sortiment uiteen en geven een top tien voor toepassing in de openbare ruimte.

Auteurs: Santi Raats en Jan van Noordenburg

Foto's: Jan van Noordenburg

9 min. leestijd

ACHTERGROND

Pluimhortensia's, bolhortensia's, schermhortensia's. Bloemen die van wit naar roze of groen verkleuren, blauwbloemige en dubbelbloemige variëteiten, klein blijvende soorten en struiken die meters de hoogte en de breedte in gaan. Bertha's Hof in Valburg verzamelt hortensia's en betreft ze van kwekers als Plantentuin Esveld, Hovaria, Van Klaveren Plant, Gebr. Jonkers en Van Son & Koot, enz.

Jan van Noordenburg, eigenaar van Bertha's Hof: 'Er is voor iedereen een perfecte hortensia.'

Naar de populaire Nederlandse herkenning kunnen hortensia's worden ingedeeld in de groepen boerenhortensia's, schermbloemige hortensia's, 'Annabelle', pluimvormige hortensia's, eikenblad hortensia's, grote struiken en klimhortensia's. Daarnaast is er de wetenschappelijke indeling.

Het geslacht *Hydrangea* bestaat uit bijna dertig verschillende soorten. Onder die soorten horen dan weer vele variëteiten, cultivars en rassen. De schrijfwijzen zijn altijd hetzelfde. Bijvoorbeeld: *Hydrangea macrophylla* 'Rosita'. Hierbij is *Hydrangea* de naam van het geslacht, *macrophylla* de naam van de soort en 'Rosita' de naam van het ras of de cultivar.

Boerenhortensia's

Kleur

We kennen ze allemaal: de roze en de blauwe hortensia's. Het aannemen van het vermogen om een andere kleur aan te nemen, is een van de kenmerkende aspecten aan de *Hydrangea macrophylla* en een aantal variëteiten van *Hydrangea serrata*. Lichtroze en crèmekleurige *Hydrangea* kunnen verkleuren naar lichtblauw of zilverig blauw.

Donkerroze of rode *Hydrangea* zullen een donkerblauwe of zelfs dieppaarse kleur kunnen aannemen. Voorwaarde voor het blauw worden van de bloem is, dat de plant in zure grond staat en dat aluminiumsulfaat of kali-aluïn is toegevoegd. Staan de planten in grond met een neutrale pH-waarde (niet zuur, niet kalkrijk) of in kalkrijke grond, dan zullen de bloemkleuren in het algemeen rood, roze

of wit zijn. Staan de planten in zure grond (grond met een lage pH-waarde) en wordt kali-aluïn of aluminiumsulfaat toegevoegd, dan zullen de bloemkleuren blauw of paars worden. Met andere woorden, zand: blauw, en klei: roze. Van Noordenburg: 'Op klei hebben hortensia's doorgaans meer moeite om aan te slaan dan op zand, maar als ze aanslaan, dan gaan ze er ook voor. Bij zand slaan

ze wel direct goed aan, maar daarna doen ze het wat minder dan op klei omdat zandgrond minder voedzaam is.'

Bloeiwijze

Hydrangea of hortensia's zijn overweldigend als ze bloeien. In de meeste gevallen zijn er twee soorten bloemen in een bloeiwijze verenigd: kleine, vruchtbare bloempjes in het centrum en grotere,

vaak anders gekleurde steriele bloemen langs de rand. De opvallende bloemen hebben de functie van insecten lokken naar de vruchtbare bloempjes in het midden. De bloeiwijzen kunnen bestaan uit platte of bolle schermen.

Water en ideale standplaats

Een hortensia heeft veel water nodig. In de zomermaanden van half mei tot en met augustus wordt

Hydrangea is waarschijnlijk zo genoemd omdat het een plant is die veel water nodig heeft 'Hydra', afgeleid van hydôr, betekent water

Hydrangea arborescens 'Annabelle'

De Fiat Panda onder de hortensia's: 'Annabelle'

Hydrangea arborescens. De soort waartoe de bekende 'Annabelle' behoort, heeft zeer grote bolvormige bloemen. De Nederlandse naam voor de *arborescens* is boomhortensia. De soort kent ook schermbloemige cultivars. Doordat de grote bollen veel water opnemen en de stengels lang en niet al te stevig zijn, zal de 'gewone' *arborescens* veelal worden opgebonden, of rondom beschermd worden tegen ombuigen of zelfs knakken.

Echter, nog niet zo lang is er een sterkere variëteit ('Incrediball') op de markt, die door de bloembouw in de bloem wat minder water opneemt en bovendien wat kortere stengels heeft, waardoor omvallen, behoudens extreme omstandigheden, niet meer voorkomt.

De struiken worden ongeveer een meter hoog, de eerste jaren wat minder, en ze kunnen elk jaar worden gesnoeid. Van Noordenburg voegt een saillant detail toe: 'Door de introductie van 'Incrediball' wordt de gewone 'Annabelle' inmiddels bijna niet meer verkocht.

In tegenstelling tot de meeste *macrophylla*-hortensia's bloeit de 'Annabelle' zelfs na sterke snoei of een intens koude winter, omdat de bloemknoppen pas vanaf het voorjaar worden gevormd.

De hortensia 'Annabelle' bloeit op eenjarige scheuten van juli tot en met augustus. Elk voorjaar dient deze struik diep terug gesnoeid te worden op twee tot drie ogen en dunne twijgen moeten worden verwijderd. Hierdoor ontstaat op den duur een goed gevormd takkenskelet.

door de plant meer verdampt, dan door regenval aan water kan worden aangevoerd. Het is daarom in die maanden van belang dat regelmatig water wordt gegeven. Een van de ideale standplaatsen voor een hortensia is onder een boom of grote struik, zodat ze tegen de felle zon worden beschermd. Maar let op, want bomen en struiken hebben ook veel behoefte aan water. Ze zullen vocht en voeding uit de grond halen, waardoor de hortensia, die over het algemeen veel water nodig heeft, tekort kan komen (zie verderop de uitzonderingen voor goede toepassing in de openbare ruimte). Zorg er daarom voor dat hortensia's regelmatig water krijgen. Vooral aan het begin of einde van een warme dag. Voorkom daarbij dat blad en bloem telkens nat worden bij een beregening. Voor mooie extra grote bloemschermen kan zuinige bemesting uitkomst bieden.

Ziekten en plagen

Hortensia is over het algemeen niet erg gevoelig voor ziekten en plagen als de plant gezond wordt gehouden. Ze kunnen hoogstens een beetje 'geplaagd' worden door bladluizen, spintmijten, slakken, dopluis en de taxuskever.

Historie van de hortensia

Over de herkomst van hortensia heeft Jan van Noordenburg in de afgelopen tien jaar behoorlijk wat kennis verzameld, uit literatuur van over de hele wereld. Samengevat: *Hydrangea* is een plant die van oorsprong vooral uit China en Japan komt, maar ook komt ook voor in grote delen van Noord- en Zuid Amerika en andere streken van Oost Azië. Sommige soorten hebben zich ontwikkeld tot grote bomen, andere blijven kleine compacte struiken.

'In 1753 publiceerde de Zweedse botanicus Carl Linnaeus de naam van het geslacht *Hydrangea* in

zijn *Species Plantarum*, waarmee de wetenschappelijke naam voor deze plant werd vastgelegd, vertelt Van Noordenburg. 'Al eerder waren de planten vanuit Azië en Amerika in Europa geïntroduceerd. De wetenschappelijke naam is waarschijnlijk afgeleid uit het Latijn en kan de betekenis 'waterkruid' hebben, een naam die een verbinding legt naar een plant, die veel water nodig heeft. 'Hydra', afgeleid van *hydōr* en betekent water. 'Angea' afgeleid van 'angeion', dat kan worden vertaald als kruid, houder van vloeistoffen.'

In de volksmond heeft de *Hydrangea* de naam hortensia gekregen.

Van Noordenburg: 'De oorsprong van de niet-wetenschappelijke naam hortensia is onduidelijk en er zijn veel verklaringen voor gegeven, die niet allemaal op waarheid kunnen berusten. De Fransman Philibert Commerson introduceerde rond 1770 vele soorten van deze plant in Europa. Men neemt algemeen aan dat hij de naam 'hortensia' als eerste heeft gebruikt. Een van de verklaringen voor de naamgeving is, dat hij een plant, die hij ontdekte in het huidige Indonesië, vernoemde naar Hortense, de dochter van de prins van Nassau, met wie hij eerder was teruggekeerd van een botanische expeditie.

Anderen beweren dat de naam 'hortensia' voortkomt uit een vrije vertaling uit het Latijn van 'uit de tuin'. Het Latijnse *hortus* betekent 'tuin'. Commerson vond planten in de tuin van de koning van Mauritius, een eiland ten oosten van Afrika, en zond deze naar Parijs. Een van die planten 'uit de tuin' van de koning zou hij hortensia genoemd hebben.

Een andere veel gehoorde verklaring voor de naam hortensia is, dat Commerson de plant vernoemde naar Hortense, de dochter van Joséphine de Beauharnais, eerste vrouw van Napoleon Bonaparte. Hortense trouwde later met Lodewijk Napoleon en werd daardoor in 1806 de eerste koningin van Holland. Dit verhaal kan eigenlijk niet kloppen, want toen Commerson de hortensia in Europa introduceerde, was Hortense nog niet eens geboren.

De geschiedenis van de introductie in Europa van Japanse soorten is vooral een Nederlands verhaal. De VOC, de Verenigde Oost-Indische Compagnie, stuurde in de zestiende en zeventiende eeuw reeds vertegenwoordigers naar Japan, die daar de Japanse flora bestudeerden. Ze brachten vele soorten *Hydrangea* naar het westen. Omstreeks 1775 verbleef de Zweedse arts Carl Peter Thunberg op het eiland Deshima gelegen in

de baai van Nagasaki, op een handelspost van de VOC. Naast arts was hij een verwoed botanicus, die, ondanks de tegenwerking van de Japanners kans zag vele planten te verzamelen en naar Nederland te zenden. Ook de Duitse arts, Philipp Franz Balthasar von Siebold, in dienst van het Nederlands Oost-Indische leger, introduceerde in de negentiende eeuw in ons land vele hortensiasoorten vanuit Japan. In Leiden is nu het Sieboldhuis gevestigd, waar zijn Japanse verzamelingen zijn tentoongesteld.

Sortiment

Links pluimhortensia's, rechts bolhortensia's. Uiterst rechts 'Annabelle'.

Schermbloemige 'Kardinal'

Van Noordenburg: 'Hieronder volgen de *Hydrangea*-soorten, waarvan Bertha's Hof meerdere cultivars in het assortiment heeft. De achterwege gelaten soorten zijn erg moeilijk of geheel niet verkrijgbaar.'

Hydrangea macrophylla

De meest voorkomende soort bestaat uit twee groepen: de hortensia-groep en de *lacecap*-groep. Tot de hortensia-groep behoren de bolvormige hortensia's. Ze hebben overwegend steriele bloemen met drie tot vijf kelkblaadjes. Het aantal fertiele bloempjes is gering. Bij deze planten is blauwkleuring mogelijk.

De *lacecap*-groep, de schermbloemen, zijn bloe-

men met een plat of koepelvormig scherm van kleine fertiele bloempjes met daaromheen een aantal randbloemen. Ook hier is blauwkleuring mogelijk. De *Hydrangea macrophylla*-struiken zullen bijna altijd tussen de een en twee meter hoog worden. Er zijn een enkele uitzonderingen, waar de hoogte onder de 100 cm zal blijven. De *macrophylla*'s met witte en heel licht gekleurde bloemen, kunnen beter niet in de volle middagzon worden geplaatst.

Hydrangea macrophylla 'Blaumeise'

Uiterst rechts, in tegenstelling tot de bolvormige hortensia links: de schermhortensia *Hydrangea macrophylla* 'Blaumeise' (ofwel 'pimpelmees'). Als in de zomer tussen 12 en 5 uur 's middags de zon schijnt, zouden de planten met de lichtgekleurde bloemen eigenlijk in de schaduw moeten staan. Als de 'Blaumeise' veel aluminiumsulfaat krijgt toegediend en in zure grond staat, is het een van de beste blauwe schermbloemen. In kalkrijke grond en zonder of met weinig aluminiumsulfaat worden de steriele bloemen roze. Het is een krachtig groeiende struik. De bloeiwijzen zijn samengesteld uit een kring van steriele bloemen met enigszins getande rand. De bloemen beginnen vaak al einde juni te bloeien en tot eind september zie je nieuwe bloemen. De plant is goed winterhard. Normaliter wordt de plant na ongeveer tien jaar zo'n 1,5 meter hoog. Zet deze Hortensia niet in de felle zon, maar in halfschaduw.

Hydrangea serrata 'Blue bird'

Hydrangea serrata. Deze soort lijkt op de schermbloemige *macrophylla*, maar de kleuren zijn wat rustiger. Het blad is rond tot licht lancetvormig en aan de randen soms roodachtig. Het bloemscherm is kleiner en het aantal randbloemen over het algemeen beperkt. De struik blijft doorgaans lager dan de *macrophylla*'s. Na een jaar of tien zijn de meeste niet hoger dan een meter.

Hydrangea involucrata

De *Hydrangea involucrata* is een kleine schermbloemige struik die meestal niet hoger wordt dan 80 cm. De Japanners noemen deze hortensia ook wel 'kogelhortensia', omdat zijn bloemknoppen kogelrond zijn voordat ze zich openen. De bloemen worden namelijk voor het ontluiken omsloten door rondachtige schutbladen, waardoor de indruk ontstaat van een stevige, gesloten ronde knop. Als ze open gaan, laten de schermrossen bijna witte bloemen zien, met vier of vijf kelkbladen. Het bloemscherm van fertiele bloempjes is blauwachtig. De kleine struik verlangt een erg beschutte plaats. Van Noordenburg: 'De bloem is erg klein en er is bijna geen vraag naar, want hij is eigenlijk niet zo heel mooi.'

Hydrangea quercifolia. Van Noordenburg: 'Deze foto van de eikenbladhortensia werd ons toegezonden door een familie, die deze 'Hovaria' op stam' een paar jaar eerder bij ons had aangekocht. Op deze foto kun je mooi zien dat deze hortensia zowel eikenblad heeft als een mooie pluim.' De eikenblad-

Hydrangea quercifolia 'Hovaria'

Hortensia heeft een, ten opzichte van andere soorten, erg afwijkend eikenbladachtig blad. De plant komt van oorsprong uit Noord Amerika. Het blad is circa 25 cm groot, fraai gevormd en krijgt een prachtige roodbruine herfstkleur. De bloei is van eind juli tot in september. De bloemen zijn pluimvormig, crème wit. De struiken worden op den duur zo'n 1,5 m hoog en breed.

De hortensiatuin van Bertha's Hof

Corné Leenders

Corné Leenders van Boomkwekerij Udenhout:

'Op de Dag van de Openbare Ruimte heeft Boomkwekerij Udenhout bekend gemaakt dat we zijn gaan samenwerken met hortensiamerk Forever & Ever bv in Udenhout. Forever & Ever kweekt de hortensia's en wij vermarkten die voor ze. Hortensia's hebben hun eigen ambassadeurs in de particuliere

markt, zoals Bert Huls, Rob Verlinde en Lodewijk Hoekstra. Maar voor landscaping zijn wij de aangewezen ambassadeurs. We hebben op dit gebied natuurlijk al een groot netwerk onder gemeenten en de aannemerij. Hortensia is een prachtig product voor landscaping: hij hoort bij Nederland! Als je *Hydrangea macrophylla* 'Forever & Ever' hem voor 1 maart afknijpt, heb je in hetzelfde jaar weer bloei. Andere hortensia's bloeien op tweejarig hout. 'Annabelle' bloeit ook op eenjarig hout, maar maar de knop is groot en de stengel kan snel ombuigen en omknappen. Forever & Ever is winterhard en kan tegen temperaturen van min 25 graden. Hij is 100 procent duurzaam gekweekt, zelfs in de potten zit geen olie. Die zijn helemaal afbreekbaar.'

'Het is niet verwonderlijk dat ik een top vier heb in plaats van een top drie: de 'Forever & Ever Blue', 'Red', 'White' en 'Pink'. Ze zijn allemaal goed toepas-

baar in landscaping, gemakkelijk af te knippen en geven datzelfde jaar weer bloem, ook heel goed te combineren met heesters. Op klei doen zij het sowieso beter, maar op zand ook, omdat ze niet extreem groot worden. Daardoor gaan ze in de zomermaanden niet slap hangen. Ook op opgespoten zand kun je ze gerust toepassen, maar houd dan alleen het zoutgehalte goed in de gaten en voeg wat klei toe. We zijn een extra service aan het ontwikkelen: we gaan bij de hortensia de juiste grond leveren. Want met name bij 'Blue' bestaat soms het risico dat hij terug kan vallen naar roze.'

Forever & Ever tafel

Hydrangea arborescens 'Incrediball'

Hydrangea arborescens 'Incrediball'. De 'Incrediball' wordt ook wel de Strong Annabelle genoemd. Deze *arborescens* heeft donkergroen blad en grote bolvormige bloemen. Het verschil met de van oorsprong populaire 'Annabelle' is dat deze 'Incrediball' mooie stevige takken heeft, waardoor het gaan hangen of zelfs knakken van de bloemstelen niet voorkomt. De zware bloemen behoeven niet

ondersteund te worden. Het is een niet erg grote struik, die ongeveer 100 cm hoog zal worden. In het voorjaar kan hij worden gesnoeid. Omdat de bloemen verschijnen aan de takken van het nieuwe jaar, heeft snoei geen gevolgen voor de bloei. Ze zullen rijk bloeien. De bloeitijd is juni-september. De plant is zeer winterhard en men hoeft niet bevreesd te zijn dat bloemknoppen door late nachtvorst zullen sterven.

Hydrangea anomala 'petiolaris'

Hydrangea anomala. Dit is een klimhortensia, ook wel kortweg 'petiolaris' genoemd naar *Hydrangea anomala* 'petiolaris'. Hij heeft hechtwortels om tegen schuttingen en langs muren te klimmen. De klimmer kan na enige jaren flinke oppervlakten bedekken en zal ongeveer 4 m hoog worden. Hij verdraagt veel schaduw, maar voor een weelderige bloei is direct zonlicht nodig. De bloeiwijze is nogal onregelmatig. Rond het bloemscherm staan circa tien witte randbloemen met vier kelkblaadjes. De randbloemen zitten aan lange stelen. Van Noordenburg: 'Hij is een beetje saai als hele struik, alhoewel het blad wel heel mooi is. Hij is snel, namelijk na een maand, uitgebloeid. Hij is veel gekozen door particulieren omdat men simpelweg een andere klimmer wil dan de doorsnee Hedera. Hij is ook goedkoop en wordt veel gekweekt.'

Top tien hortensia-toepassingen in de openbare ruimte

Hydrangea villosa 'Anthony Bullivant'

Nummer 1

Hydrangea villosa. De *villosa* wordt een grote struik, tot 2 m hoog. De bloeiwijze is zeer groot en de bloemen zijn schermvormig, waarbij de kleine fertiele bloempjes die het scherm vormen, lila of paars zijn. De steriele randbloemen zijn wit of roze. Het blad is smal en toegespitst, aan de onderkant enigszins viltig, de bovenkant wat borstelig behaard. Vroeger behoorde de *villosa* tot de *aspera*-soort. Er zijn dan ook verwante eigenschappen. Hij is geschikt voor parken omdat hij een wat verfijndere bloem heeft en redelijk terughoudend is in kleur. Een wat schaduwrijke plek is aan te bevelen.

Hydrangea heteromalla 'Gidie'

Nummer 2

Hydrangea heteromalla. De *heteromalla*, van oorsprong stammend uit de Himalaya, wordt ook zeer groot. Het is een enorme struik ofwel een meerstammig boompje, dat wel tot 6 meter hoogte kan uitgroeien. De plant heeft groot blad, 20 cm lang en ovaal tot lancetvormig. Ook de bloeiwijze is groot, over het algemeen witte bloemschermen van 15 cm doorsnee met witte of roze randbloemen. Deze soort kan op het zuiden in de zon worden geplant en kan dus goed in een park staan. In het voorjaar toont de struik prachtig blad, met rode steel en soms rode rand, ovaal- lancetvormig, 20 cm groot.

Hij bloeit tamelijk vroeg, half juni. De meeste andere hortensia's bloeien pas in juli.

De naam hortensia kan afgeleid zijn van Hortense, de dochter van de prins van Nassau die mee was op een botanische expeditie in het huidige Indonesië, waar de plant werd ontdekt

Hydrangea paniculata 'PinkyWinky' net in bloei

Hydrangea paniculata 'PinkyWinky' in de nabloeifase

Nummer 3

Hydrangea paniculata. Foto van een pluimhortensiahaag, die al een aantal jaren niet meer is

gesnoeid. De pluimhortensia, ook wel 'schapenophortensia' genoemd. De bloemen zijn groot en pluimvormig, crèmewit. De kegelvormige bloeiwijze is afwijkend van alle andere soorten; slechts de *quercifolia* vertoont enige gelijkenis. Deze soort kan gesnoeid worden, maar het is niet absoluut noodzakelijk. Als ze niet gesnoeid worden, kunnen struiken van deze soort zeer hoog worden, tot wel 4 m. De nieuwe bloemen gaan simpelweg voorbij de oude bloemen. De oude bloemen en het blad vallen af, actieve bemesting is niet nodig. Als je niet snoeit, worden de bloemen kleiner, maar dan komen er wel veel meer. Er zullen dan jaarlijks honderden bloemen aan de boomachtige grote struiken verschijnen. Dat is juist mooi in een park. De bloemen blijven heel lang goed, tot eind oktober. De kleur gaat van wit naar een beetje roze. Onder de struiken zal geen onkruid groeien, want het is er te donker.

Deze soort kan echter ook heel goed gesnoeid worden. Bij jaarlijkse snoei krijgt men elk jaar een struik van ongeveer een meter hoogte, die in de loop der tijd steeds meer pluimen zal geven. Met deze jaarlijkse snoei is de struik juist weer zeer geschikt voor laag blijvende perken. De soort staat ook bekend om de bestendigheid tegen uitlaatgassen en andere rookverontreiniging, wat hem geschikt maakt voor aanplanting in industrieterreinen, langs wegen en eventueel tussen parkeerplaatsen in woonwijken. De eerste drie jaar moet hij bewaterd worden, maar daarna kan hij zelf zijn water in de grond zoeken met beworteling tot een halve meter.

Hydrangea aspera 'Macrophylla'

Nummer 4

Hydrangea aspera. Een struik met paarsachtige grote schotelvormige schermen, waaromheen ongeveer tien witte randbloemen met vier kelkblaadjes. Het is een grote struik, 3 m hoog, 3 m breed of soms nog groter. De bloemen reageren niet op de zuurgraad van de grond. De violette bloemschermen blijven hun kleur behouden,

zowel in zure grond als in kalkrijke grond. Het blad is breed, ovaal, tot 12 cm lang met een korte toegespitste top. De takken zijn enigszins behaard. Het is een sterke plant, die het best op een schaduwrijke plaats kan worden geplant. Ideaal voor in gemeenteparken, want hij wordt ontzettend groot, waardoor hij minder geschikt is voor particuliere tuinen. Hij heeft niet veel onderhoud nodig. Je hoeft hem niet te snoeien; de bloemen vallen er vanzelf af. De bloemen zijn prachtig groot.

Hydrangea seemannii

Nummer 5

Hydrangea seemannii. Deze plant wordt ongeveer 3 m hoog, en is vooral geschikt voor een lage muur. De *Hydrangea seemannii* is een klimplant of struik. Het opvallende aan deze plant is dat het blad ook in de winter groenblijvend is. Deze zeldzame soort komt uit de bergen van Mexico. De takjes zijn fijn behaard met bruine haren, die hechten aan de muur.

Het blad is kaal van boven en enigszins behaard aan de onderkant. Het blad zit aan lange bladstelen. De bloeiwijze bestaat uit schermrossen met witte fertiele bloempjes.

Bijzonder is dat de bladeren van de plant in de winter groen blijven. Maar hij heeft nogal moeite met ons koude klimaat. Als hij in de winter onbeschermd op de noorden- of oostenwind staat kan het blad toch bevroren en af vallen. Daarom: tegen een beschermende muur op het zuiden is de beste plaats, want de *seemannii* bloeit vooral op een zonnige standplaats.

Hieronder volgen enige boerenhortensia's. Zij zijn geschikt in perken en in parken. Vooral voor perken die niet te hoog mogen worden, bijvoorbeeld niet hoger dan een meter. De boerenhortensia's dienen niet gesnoeid te worden. Snoeien heeft geen zin: binnen de kortste keren is de hortensia weer net zo hoog, heeft dan bovendien minder bloemen en lange piekstengels. Het wordt dan een lelijke struik.

Op droge en warme zomerse dagen zullen deze hortensia's, net zoals het eenjarig plantgoed in de gemeentelijke bakken, moeten worden voorzien van water.

Hydrangea macrophylla 'Alpengluehen'

Nummer 6

Hydrangea macrophylla 'Alpengluehen'. In 1950 werd deze gezonde en bossige struikachtige plant in Duitsland geïntroduceerd. 'Alpengluehen' betekent 'alpengloed'.

Bij deze prachtige bolvormige *Hydrangea macrophylla* hebben de steriele bloemen een licht gezaagde rand en de heldere kleur is donkerroze of rood.

Het bijzondere van deze hortensia is dat de bloem ook in zure grond niet van kleur zal veranderen. De kleur blijft donkerroze tot rood. Het is een kleine compacte struik die na geruime tijd iets meer dan een meter haalt. Hij bloeit laat in het seizoen, van juli tot en met september en hij is goed winterhard.

Hydrangea macrophylla 'Mathilde Gütges'

Nummer 7

Hydrangea macrophylla 'Mathilde Gütges'. Bij de prachtige bolvormige *Hydrangea macrophylla 'Mathilde Gütges'* hebben de steriele bloemen een licht gezaagde rand en de kleur is roze of blauw. Hij behoort tot de bolbloemige horten-

Door de introductie van 'Incrediball' wordt de 'Annabelle' inmiddels bijna niet meer verkocht

sia's, die worden gekenmerkt door grote, ronde bloeiwijzen van overwegend steriele bloemen. Hij verandert gemakkelijk van kleur. Geplaatst in zure grond (lage pH-waarde) en volgens handleiding voorzien van aluminiumsulfaat zullen de bloemen blauw kleuren.

Als de plant in kalkrijke grond staat, zal ze roze worden. De bloeitijd is juli – september. Hij is goed winterhard. De 'Mathilde Gütges' is een cultivar die in 1946 door August Steiniger, Duitsland, werd geïntroduceerd. Het is een kleine compacte struik die nauwelijks een meter haalt en is daarom bij uitstek geschikt voor de lager blijvende gemeenteparken.

Hydrangea macrophylla 'Together'

Nummer 8

Hydrangea macrophylla 'Together'. Kwekerij van Klaveren Plant heeft dit bijzondere exemplaar in Nederland op de markt gebracht. Een dubbelbloemige hortensia. In het land van de rijzende zon is deze unieke soort in 2000 aan de voet van de hoogste berg op het kleine schiereiland Kyushu gevonden.

De verzameling van dubbelbloemige hortensia's heeft de naam 'You and Me' meegekregen. Geplaatst in zure grond worden de bloemen blauw, vervolgens in de nabloeifase eerst groen, daarna

donkerrood en blijven tot diep in de herfst het aanzien waard. Vooral in kalkrijke grond zullen de bloemen roze worden. De plant zal op den duur niet hoger dan 1,25 m worden. Hij is goed winterhard.

Hydrangea macrophylla 'Otaksa'

Nummer 9

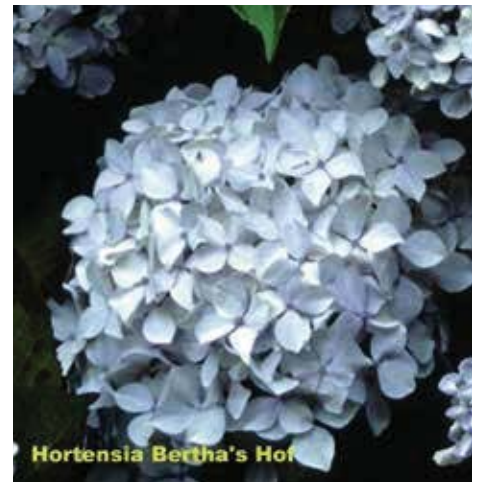
Hydrangea macrophylla 'Otaksa'. Is geschikt voor achtergronden van perken. Wordt circa 2 m hoog. In vergelijking tot andere *macrophylla*-soorten is de 'Otaksa' een nogal grote struik. De gaafrandige steriele bloemen van deze rijkbloeiende bolhortensia zijn lichtroze of lichtblauw. De herfstkleur van de kelkbladen is wit met rode stipjes. De plant is vooral ook interessant vanwege zijn geschiede-

nis. Philipp Franz von Siebold introduceerde de plant in 1862. Van oorsprong komt de plant uit Japan. Volgens de *New Plantsman* werd de cultivar genoemd naar een mooi, jong Japans meisje: Taki Kusomoto, met wie Von Siebold een relatie had. Men sprak haar aan met 'hooggeboren mejuffrouw Taki', in het Japans 'O taki san'. Von Siebold verstond dit als Otaksa en introduceerde aldus deze plant wereldwijd als de 'Otaksa'. Geplaatst in zure grond (lage pH-waarde) en volgens handleiding voorzien van aluminiumsulfaat zullen de bloemen lichtblauw kleuren. In kalkrijke grond zullen ze lichtroze worden. De bloeitijd is juli – september. Hij is zeer winterhard.

Nummer 10

Hydrangea macrophylla 'Sir Joseph Banks'. Is ook geschikt voor achtergronden van perken. Wordt na zo'n tien jaar maximaal 2 m hoog. Deze van oorsprong uit China afkomstige bolbloemige hortensia werd al in 1789 door Joseph Banks in Engeland geïntroduceerd. Hij wordt ook wel de 'Chinese Otaksa' genoemd. De bloeiwijze is erg groot en bolvormig. Hij bloeit uitsluitend uit eindknoppen. De steriele bloemen hebben een wat gezaagde rand. De 'Sir Joseph Banks' wordt een hoge struik en heeft sterke stevi-

ge takken. Hij kan goed kalk verdragen. In kalkrijke grond zijn de grote bloemen heel lichtroze. Wordt de plant geplaatst in een grond met een lage pH-waarde, dus zure grond, dan zullen de bloemen een lichtblauwe verkleuring krijgen. Het is daarbij van belang dat de plant volgens handleiding wordt voorzien van aluminiumsulfaat. De bloeitijd is van juli tot met september en de winterhardheid is goed.

Hydrangea macrophylla 'Sir Joseph Banks'

Marko Mouwen

Marko Mouwen van Boomkwekerij Ebben:

'Wij kweken hortensia door als solitairen. We leveren daarnaast hortensia als vakbeplanting en heesters, waarvan we met name toename zien in privétuinen en in combinatieborders. Vakbeplanting met één soort hortensia zien we langzaam uit het beeld in de openbare ruimte verdwijnen.'

'Mijn favorieten hortensia's zijn: *Hydrangea serrata* 'Bluebird', *Hydrangea macrophylla* 'Schneeball' en *Hydrangea macrophylla* 'Ayasha'. Ook al zie ik steeds minder vakbeplanting met hortensia's in de openbare ruimte, toch vind ik van deze drie genoemde soorten met name de *Hydrangea serrata*

'Bluebird' het meest geschikt als vakbeplanting. In het kader van de biodiversiteit en het meer en meer toepassen van vaste planten in de openbare ruimte zou hortensia een prima plaats kunnen krijgen in combinatie met vaste planten, dus in een combinatieborder. In privétuinen en in parken is de hortensia een onmisbare plant. *Hydrangea arborescens* 'Annabelle' is door het omvallen niet geschikt voor de openbare ruimte. Er zijn op dit moment prima – met name compactere – vervangers beschikbaar. Een voorbeeld is de *Hydrangea macrophylla* 'Schneeball'. *Hydrangea aspera* 'Macrophylla' is een voorbeeld van een soort die wij kweken als solitaire. Een prachtig voorbeeld voor in combinatie met siergrassen.

Hydrangea aspera 'Macrophylla'

Snoeitips

De meeste hortensia's houden van een zure, humusrijke grond die veel voedingsstoffen bevat en die steeds aan de vochtige kant is. De meeste hortensia-soorten hoeven weinig gesnoeid te worden. De wijze waarop verschillende hortensia's worden gesnoeid is verschillend. Van Noordenburg: 'Meestal moet je ze gewoon hun gang laten gaan, dan zijn ze op hun mooist.' Wie toch de snoeischaar wil hanteren, geeft hij de volgende tips: 'De Annabelle en haar soortgenoten zijn met hun grote bloemen en slappe stengels de enige hortensia's die wel echt een snoeibeurt kunnen gebruiken. In het voorjaar moet de hele struik worden terug geknipt, tot op twintig tot dertig centimeter boven de grond. Maar de *Hydrangea macrophylla* of boerenhortensia bloeit op oud hout. Snoeien in het voorjaar betekent dus geen bloei. Bij deze soort moeten alleen de oude bloemen worden weggeknippen. Doe dit bij voorkeur in het voorjaar, omdat de nieuwe bloemknoppen dan al zichtbaar zijn. Net iets erboven knippen is al goed. Als de plant te groot wordt, moet de plant vóór 21 juni flink terug gesnoeid worden. Dit jaar is er dan geen bloei, het jaar erop wel weer. In dat geval is het zeer aan te bevelen ook wortelsnoei toe te passen. Als het formaat van de plant prima is, maar de plant verouderd, moeten na de bloei de oudste en zwakste takken terug gesnoeid worden tot vijf centimeter boven de grond.'

Met pluimhortensia's (*Hydrangea paniculata*) zijn eigenlijk geen fouten te maken. Niet snoeien is geen probleem, dan wordt de struik alleen maar hoog. Maar bij snoei kan het ook bijna niet misgaan. De struik bloeit op nieuw hout. Snoei zorgt voor minder, maar grotere bloemen en de struik wordt elk jaar niet hoger dan ongeveer een meter.

Voor echte beperking van de groei van hortensia's, pas je wortelsnoei toe. Met een scherpe schop moeten de wortels rondom de plant door gestoken worden. Hoe dicht bij de plant wordt gestoken, hoe meer de groei beperkt wordt. Maart en april zijn de beste maanden voor wortelsnoei.'

Schermbloemige hortensia 'Kardinal'

De schermbloemigen bloeien net als de boerenhortensia op oud hout. Dus alleen de uitgebloeide

bloemen wegknippen.

'Gewone' boerenhortensia, *Hydrangea macrophylla*.

De 'gewone' boerenhortensia. Bij deze soort knipt u alleen de oude bloemen weg.

Pluimhortensia, *Hydrangea paniculata*

De pluimhortensia. Hierbij kan snoeien eigenlijk niet fout gaan. Snoeien zorgt voor minder maar grotere bloemen. Aan het begin van het seizoen zijn de bloemen wit en langzamerhand kleuren ze naar roze. Van Noordenburg: 'Deze foto is genomen in de nabloeifase. De bloei van de pluim vangt aan begin juli en eindigt eind oktober, dus men heeft lang plezier van deze hortensia.'

Jan van Noordenburg is de eigenaar van hortensiaverzamel-firma Bertha's Hof in Valburg.